

Det känns en smula konstigt att efter att ett långt liv nästan alltid ha varit yngst eller åtminstone ung i kamratkretsen helt plötsligt upptäcka att man är bliven nästan älderman - kanske det stavas med o som oldfru m m? Som student hamnade jag i matlag i Uppsala med äldre kamrater och livet igenom har jag mest haft vänner som varit äldre än jag själv. Först egentligen under mina 13 år i Grekland har jag kommit att ha kamrater som varit yngre än jag. I dag torde jag nästan vara den äldsta av de medlemmar av Finlands Svenska Publicistförbund som under åren ofta var på Estholmen. Många var väl oftare och mer där än jag, men de är borta idag. Axel Grönvik och Vicke Pettersson var väl ofta på Estholmen men inte så ofta som jag. De minnen jag nu ska försöka samla blir av förstaeliga skäl inte så genomtänkta och framför allt inte kronologiskt ordnade men det lär väl inte spela så stor roll. Jag råkar vara några dagar i Helsingfors på min traditionella sommarresa till Norden och jag ville gärna få de här minnesglimtarna nedskrivna medan jag är här. Under Greklands sol lär de knappast ha chans att bli så aktuella som nu då jag är på min sentimental journey och dagligen konfronteras med byggnader, gator och annat som ger näring åt produktionen av minnesbilder. Ja, så startar vi eller jag.

I augusti 1928 hamnade jag i Helsingfors och tillträdde en tjänst som reklam- och annonschef på Hufvudstadsbladet. Jag hade några år tidigare försökt studera vid Åbo Akademi för att ev. bygga på min kandidatexamen från Uppsala till en doktorsgrad i nationalekonomi. Tre terminer låg jag där och trivdes - trivdes mer än som kanske var nyttigt för studierna. Så att när jag hösten 1926 blev erbjuden en lärartjänst vid en svensk folkhögskola var det en ekonomisk nödvändighet för mej att tacka ja till den. Tre folkhögskolor hann jag ha vikariat eller extralärartjänster vid, men jag trodde inte på möjligheten att så snart få ordinarie tjänst och vikariatlönen var inte stor. Även om man dessutom hade ett ynkligt fritt rum och fick äta gratis med eleverna. Våren 1928 var ett vikariat slut och jag reste till Hfors för att hälsa på släkt och bekanta.

Det var i maj, tioårsdagen av frihetskrigets slut, parader mm. Så mötte jag dir. Mikander i Hbl som bad mej söka upp honom. Han och kontorschefen Gunnar Strandell hade funderat på att anskaffa en reklam- och annonschef och av någon anledning hade deras tankar kommit till att jag vore lämplig för jobbet. Något förvånad sade jag först nej men en tid senare tackade jag ja. Och så hamnade jag i augusti i Helsingfors och började på den nya arbetsplatsen. Jag kom att i hög grad vara beroende av och samarbeta med Gunnar Strandell och genom honom hörde jag väl först om Estholmen, som han dock inte alls var intresserad av, närmast tvärtom. Vid den tiden var Strandell en stilla gosse som inte frekventerade krogar eller var hemsupare, publicistförbundet och dess sammanträden och sommarhem roade honom inte alls. Och vår klubblokal i nuvarande US hus, högst upp ovanför rest. Pagod, (bytte visst ofta namn) Kupan tror jag Strandell aldrig besökte. Vilket jag däremot gärna gjorde - när jag 1931 gifte mej kom min hustru också att ibland vara på Kupan. Denna enkla men rätt trivsamma lokal var föremål för Amos Andersons särskilda ogillande och till slut tvingade han publicistförbundet att besluta om att lägga ned klubben. Vid mötet, som beslöt om Kupans död, fanns nog en del opponenter, men flertalet var dock så kuschade av Amos att de inte vågade rösta för klubben. Jag var dock en av dem som ansåg att beslutet var osmakligt påtvingat och jag röstade alltså nej. Red. Per Nyström, senare Hbls direktör efter Mikanders död, var ju en Amos man; inte särskilt väl betald tror jag, men en stackare som villigt gick chefens ärenden. Han som aldrig annars brukat ha något med publicistförbundet att göra deltog i mötet och då vi satt i två närliggande rum, steg han upp och antecknade vilka som röstade för eller emot. Och dagen efter sade mej Strandell att Mikander anmärkt på att jag vågat rösta emot "amosianerna" - jag fick en varning!

Men Estholmen fick man i alla fall ha trots att också den påstods vara en plats där det dracks. Sommaren 1929 var jag ett par veckor i Pernau i Estland och där träffade jag en kväll redaktör Leo Holmgren från Hbl. Tillsammans med sin fru firade han semester där. Vi blev goda vänner och det var han som yrkade på att jag skulle komma med till Estholmen. Mitt första besök på den kära lilla holmen ägde rum den 27 juli.

Jag minns så väl när jag kom ned till Gräsvikshamnen därifrån båten avgick - Sommarö II tror jag den gamla, rätt höga och mycket skakande båten hette. Här fanns då redan en del av estholmarna - får jag kalla dem så? Av någon anledning ville de inte ta plats inne i salongerna utan i nedgången till aktersalong och maskinrum var deras favoritplatser. Jag räknar inte upp alla nu - senare ska jag ge en förteckning över de medlemmar och kamrater som jag oftast träffade där och om möjligt några detaljer från livet där på holmen. Men Max Haneman, Ragnar Björk, Kalle Nyström var med - på holmen fanns väl en del också med Nikolaj Tschaplin, monarken, i spetsen.

Och nu började en "journalistskola" som Haneman kallade det - jag fick veta att Estholmen var en monarki och hade traditioner. Det var väl då inte ännu tio år sedan holmen donerats åt de svenska publicisterna men de gamla "pilgrimsfäderna" hölls i gott minne och man talade mycket om dessa forna tiders män, Tatta Snellman, Pimmen, Ottelin och allt vad de hette. För mej som ny både här och i finländsk tidningsvärld var det ju okända män och tider men ständigt gick tankarna tillbaka till dem. Till Estholmens tioårsjubileum skrev Kalle Nyström en serie dikter eller sånger som trycktes och hoppas jag finns kvar i åtminstone arkivexemplar och där talas mycket om Estholmens grundläggningsperiod. Det fanns traditioner och "sägner" - bland annat berättades hur Ottelin vid en höstavslutning gömt en yxa som ännu inte återfunnits - alla uppmanades att söka den. Vad märkligt som skulle inträffa om den återfanns, minns jag inte. Men aldrig såg jag den yxan.

Kosthållerska då var en fru Niklander, duktig och snäll, finska-talande men som försökte prata svenska så gott det gick. Hennes man var guldsmed, en tystlåten och stilla man som ivrigt arbetade med trädgårdsland och små blomsterplättar när han var där. Deras son Erik betraktades som allas vår fosterson - han stupade i senaste krig. Maten var riklig och god, frukost fick man inta med självservice, senare när verandan kom till satt vi mest därute. Utomhus förekom aldrig måltider, bara kaffe och avec. Lunch vid 12-1 tiden, kaffe med bröd kl 3-tiden och så middag ca kl 6, då båten med ev. nyanländande hade kommit.

Jag vill minnas att avgiften pr dag var 25 mk - alla jämförelser med nutida priser är hopplösa. Men billigt var det även för dåtida förhållanden. Men de gamla herrarna talade ju gärna med nostalgi om forna tider på krogarna i Hfors - när lunchen kostade 2 mk och tre sorters brännvin i en samovar var fritt. När krögaren Hagen på König tog några penni mer pr flaska öl och då man frågade varför hans öl var dyrare, viskade han hemlighetsfullt "nå, jag förtjänar ju mer så". Det var en oerhörd fond av personkunskap och minnen som borde ha räddats hos dessa gamla estholmare - tänk om bandspelare hade funnits. Jag vill i det sammanhanget ännu rädda en liten historia om en gammal publicist som dock under min tid inte förekom på Estholmen men som tidigare ibland varit där.

Det var Henry Rein, redaktör, direktör, annonschef och springpojke för hans ägandes tidning Garm. Han hade visst också annonsanskaffningen, ja kanske också redaktörsskapet för Lucifer, publicistförbundets jultidning och på den hade han nog en god inkomst. Dessutom hade han ca hälften av Svenska Pressens annonsanskaffning - en god slant också det. Men alla sade: Rein behöver nog en slant - samma sade annonsörer som jag hade kontakt med och uttrycket visade väl vilka de mänskliga relationerna då ännu var också inom finländskt affärsliv. Oerhört mycket betydde människan. En liten historia får jag kanske sticka emellan med. En sen kväll hamnade jag vid bardisken med en direktör för en firma som bl.a. sålde en känd glödlampa. Jag hade försökt få honom att också låta annonserna ingå i Hbls landsortsupplaga, men han var alltid snäsig och avvisande i telefon. Nu drack vi åtskilliga bägare tillsammans - när han sen gick sa han "du är ju en kille som är roligt att supa med - sätt in alla annonser också i din B-upplaga".

Nåja, åter till Henry Rein. Vi var först inte just några vänner utan stötte då och då ihop. Men så kom vinterkriget och dess fortsättning. På Svenska klubben möttes vi allt oftare och åt god "svart" mat. En son till honom hade stupat. Och vi blev vänner. När jag år 1944 flyttade till Stockholm fick jag ofta besök av honom och jag kom också att ett par gånger få bo i hans hem vid besök i Hfors.

Hans hustru var illa sjuk och låg på sjukhus. Rein bad mej ta med vissa delikatesser från Stockholm, när jag kom. Och där satt den gamle mannen i köket och gjorde små, riktigt aptitliga smörgåsar åt hustrun som han sen for för att hälsa på. Och vid hans besök i Stockholm ringde han alltid - han bjöd sig ut till någon krog som han gärna ville se igen - "jag vill inte bli dyr förstår du, bara lite god mat och så gott rödvin, men gott ska det vara. Inget brännvin eller annat starkt. Men gott rödvin!" När vi sen kom till kaffet, sa han - nåja, ett litet glas cognac, men riktigt god ska den vara, annars bryr jag mej inte om det. Och så varför ta ett litet glas - det är väl bättre att ta ett ordentligt glas med en gång.

Så ringde en dag Henry Rein - käre vän, jag ska dö nu. Min läkare i Hfors tror att jag har kräfta i ändtarmen och har skickat mej hit till en svensk specialist. Och han tror detsamma. Jag har kanske bara ett par veckor kvar. Jag vill nu träffa mina vänner för att ta farväl. Ska vi inte gå ut på Tennstopet, det är årtionden sedan jag var där. Vi gick, två flaskor av bästa bordeaux drack vi - och vad hann inte Rein berätta om "forna tiders" kända författare, konstnärer, journalister och politiker. Han hade ju känt dem alla och hans minne var outtömligt. Och inte hade jag tid eller ork att teckna ned allt och de flesta var ju för mej blott kända till namnet. Tänk om jag då haft min goda UHER-bandspelare. - Så fortsatte Rein att ta farväl av vänner, två kvällar med mej och rödvin. Hans mage blev väl lite trög och han hade smärtor när han skulle gå på WC. Han ringde helt förtvivlad och bad mej skaffa något slags bedövande medicin - jag hade en bror som var psykiater. Han var bortrest. En läkare och god vän i samma fastighet likaså. Så ringde jag till den läkare som dödsdömt Rein - hans hustru lovade framföra saken till mannen som var upptagen. Jo, Rein som bodde på Reisen skulle gå till närmaste apotek i gamla staden och allt skulle lätt fixas. Han gick dit - och fick "magnecylkodein" - men varför besvära en läkare med det, frågade de på apoteket. En dödsdömd gammal man med djävulska plågor - läkaren gav magnecylkodein för att inte fresta med morfin!

Rein for hem för att dö. Plågorna var svåra, han beslöt att dö och inte vänta. Hans två döttrar tillkallades, en gammal god vän och präst kom och gav med gott hjärta nattvarden - och Rein tog alla de starka hjärttabletter, han hade i en tub. Döttrarna gick hem med

sorgsna hjärtan. Nästa dag på f.m. gick de för att ordna med begravning osv. Men pappa Rein snarkade hårt och ville inte verka död. Läkare tillkallades - offret hade tagit fel medicin, inte hjärtmedlet utan ett medelstarkt sömnmedel och en kopp starkt kaffe väckte den döde. Och i brevlådan fanns ett brev från St. Görans sjukhus och specialisten - "närmare mikroskopisk granskning visar att svulsten i ändtarmen inte är av cancer-art!" Och så fick Henry Rein ännu en tid att leva och hann ännu en gång njuta av god mat och gott rödvin också med mej i Stockholm. Men sedan stoppade hjärtat en dag ...

Ja, Rein-kapitlet hör ju inte till Estholmen men kanske ändå förtjänar att räddas ur glömskan. Så går vi åter till Kungariket Estholmen. Monarken var Nikolaj Tschaplin, en fet och värdig äldre herre, rysk på fädernet men modern hörde till den kända familjen Jung i Hfors. Jag tror att Tschappen var född i Ryssland men som ung kommit till Finland. Han hade väl studerat något år vid universitetet - hans gamla hushållerska kallade honom Majsteri. I Hbl var han reporter, en av den gamla stammen som ansåg att om en sak var av stor brådska kunde man offra en slant på en droska, en schwyg. Han berättade om hur han när en båt kom i hamn brukade gå ner och äta och dricka med kaptenen och pumpa honom på nyheter utifrån den stora världen. En dylik intervju slutade inte alltid samma dag utan ibland kom reportern till byrån först nästa dag. Vad Tschappen sysslade med under min tid i Hbl vet jag inte - knappast saknades han då pensioneringen kom. Amos var förvånande hygglig, Tschappen fick 1.500 mk i månaden. Han var släkt med den rika familjen Mattson (Maskin & Bro) och var samtidigt disponent för några fastigheter så han klarade sig ganska bra. Han led av sockersjuka, höll nödtorftigt diet, mediciner mot diabetes fanns ju inte, men på Estholmen plockades ett vinterförråd av blåbärsris som kokades te av. Och i hans mun satt alltid en cigarr, till hälften röktes den, till hälften tuggades den. Tschappen hade en dam ibland på besök som hette fröken Tukiainen, systemen var gift med Ragnar Björk, som jag senare ska be att få återkomma till. Två bröder av familjen bytte namn till Tengström och den ene Oskar var en god skådespelare och rejäl karl, på sin tid direktör för Åbo Svenska Teater och skulle jag tro senare grundare av Lilla

Teatern. Tschappen var gammaldags kavaljer och då damer kom till Estholmen chambrerade han på mest höviska sätt. Damer den tiden var nog mest medlemmars fruar eller damer med obestridlig dygd och kvalitet.

Men Tschappen var mycket noga med sin kungliga värdighet och ganska lätt sårad om man nonchalerade honom. På väggen fanns ett antal vapensköldar av papper, ritade av Guido Hagelin, den gode vännen, signaturen Walker och redaktören för Dagbokssidan. Bland adelsmännen fanns som nr 1 greve Max von Haneman, greve som alltid betonades på grund av att han inte hade barn som kunde vansläktas och ingen trodde heller att han numera skulle få barn. Vidare var Hagelin själv adelsman, Torsten Sievers (som dock knappast var på Estholmen under min tid), Woldemar Sundman, Arthur Linderoos, Ragnar Björk och kanske fler som jag nu inte kommer ihåg. Troligen blev Gunnar Strandell också adlad innan Tschappen dog.

Tschappen brukade ofta berätta märkliga historier ur sitt liv - som då han som soldat i Preobraschenski gardet (skrivare) på en mycket känd krog i Petersburg såg två fagra damer, en äldre och en yngre. De förde den unge krigaren till en hyperlegant våning där de å det ivrigaste förförde honom. Han fördes så i tidiga morgonstunden ut ur huset och kunde aldrig mer hitta vilket hus det var. Likaså mötte han en kväll nära sin våning en ung dam med mask för ansiktet - henne fick han följa hem och pläga kärlek med, men masken behöll hon. När han gick sa hon plötsligt "Tack och god natt redaktör Tschaplin"; inte heller till hennes hus hittade han sen mer vägen. 1939 blev han sjuk - sockersjukan orsakade kallbrand i ena benet och det blev slutet. Några veckor före krigsutbrottet dog han och begravdes på ryska begravningsplatsen - Haneman höll ett gripande och rörigt tal om steppens son som hamnat i Finlands skär och ägnat Estholmen sin innerliga kärlek. Hur skulle Tschappen ha klarat krigets svårigheter och framför allt bristen på cigarrer???

Johan Saxberg hoppade då in och blev i någon mån Tschappens efterträdare, dock utan kungliga privilegier och later. Saxberg var ju överfaktor på Hbl, egentligen finne till språket men en mycket intressant men med stor erfarenhet från gångna år. Hans intresse

för Estholmen var stort. 1933 var sista året fru Niklander stod för kosthållet - hon hade blivit alltför mycket alkoholiserad och skötseln av hushållet blev allt sämre. Spriten flödade ju där ute. Dels hade vi väl med på apotek inköpta flaskor, dels insmugglade. Och ute i närheten av vår holme fanns det fiskare som kunde skaffa sprit till billiga priser - jag vill minnas att priset var 100 - 130 mk pr tioliterskanister 96% sprit. Det var ju förbudslagens dystra år - man köpte sin dunk på hösten och tog den ombord på båten men inlagd i sämsta gamla väska. Om polisen stod på stranden vid hemkomsten till Hfors lämnade man bara sin väska och gick glatt i land. Ofta var jag med på kvällsexpeditioner till fiskare på holmen mitt emot och där kunde man få faktiskt äkta Bisquit för 100 mk pr hela. Spriten blandades efter smak och färg, Tschappen t.ex. var mycket noga med att den s.k. cognacen skulle få rätt färg efter den flaska som den skulle tappas i så att t.ex. Bisquiten inte skulle bli för brun utan vara ljus som originalet. Massor av små essensflaskor måste grävas ner på ön och den stora platsen framför stugan där nu både finns en cementerad terrass och en stor plan var då rätt liten och grunden var enligt traditionen lagd med essensflaskor. När vi något år före kriget fyllde ut den, kunde jag konstatera småflaskors mångfald - ämne kanske för en doktorsavhandling för kommande arkeologer. Tschappen var det året vild på att alla ojämnheter skulle cementeras - jag minns inte vilka fler som jobbade där men jag var en nitisk arbetare. Det var jag som ristade in FORUM NICOLAI på terrassen och som målade orden: I det X:te året av sin regering lät konung Nicolaus utgå ett påbud att all Estholmen skulle cementeras. Framtid stå fast på cementerad grund. - I dag lär det väl knappt vara läsbart.

Dylikt gyckel uppskattade Tschappen inte - så lät jag göra en liten skylt "Kungl. Svenska Legationen" och skruvade fast ovanför min bädd - murr sa Tschappen. Än värre blev det när Saxberg hjälpte mej att låta sätta upp tre plakat med hakkors och svart, vit, röda färger som uppmanade alla till uppror mot monarken. "Sockra maten för Tschappen, kandra hans cigarrer!" uppmanade jag - men så blev jag aldrig adlad fast Haneman lade många goda ord för mej.

Jag tar nu utan egentlig ordning några andra typer som ofta förekom på Estholmen och som blev mina goda vänner som jag med glädje minns. Max Haneman älskade Estholmen, donerade då och då något dit, var kort sagt så ofta han kunde där, till och med ensam. När jag träffade Max var han chef, red. för Svenska Pressen och en känd journalist, inte älskad av konservativa själar men mycket uppskattad av andra. Han var ju rikt gift och hur det gick till skojade han ofta om. Fröken Gahmberg var en socialt mycket verksam dam, speciellt i barnskyddsfrågor. En gång hade Max skrivit något som hon inte uppskattade, hon gick upp för att tala honom till rätta och resultatet blev kärlek och äktenskap. "Hon kom sedan upp till mej på tidningen och frågade om jag älskade henne - mja, mja det kom så överraskande sa jag. Men då tog hon fram sin aktieförteckning och sa: Älskar ni den här då? Jag bläddrade och tittade och måste ropa - oh jag älskar både den och er. Och så blev det allt klart! Max var en frikostig kamrat, bjöd gärna, hade alltid med flaskor med goda drycker till Estholmen osv. Den fattige Ole Finell (se om honom senare) bjöd Haneman varje lördag på Kupan på en chateaubriand - ibland kanske det enda målet riktig mat som Finell fick i veckan. Men det hände att andra medlemmar sedan Finell ätit sig mätt, betalade honom 20 mk mot att han försvann. Så kom under lappotiden det då så omtalade överfallet på Estholmen. Det var på natten den 5 juli 1930. En marinskyddskårens motorbåt kom vid midnatt till bryggan och några säkert berusade män gick iland. Enda gäst var då Evert Mattson, Svenska Pressens annonsman, en genomsnäll och hjärtans obetydlig man. Han hade varit springpojke, förtullare mm och då han hade god sångröst sände någon donator honom till Odessa där han skulle utbildas till sångare. Men allt fick avbrytas då revolutionen bröt ut och efter diverse äventyr i Ukraina kom Mattson hem och fick jobb vid pressen som annonsman. Han levde rätt länge, ännu efter kriget då jag flyttat till Sverige fanns han i sin stol och ringde och begärde annonser. Hans hustru torde leva ännu enligt vad jag hört. Nåja, Mattson blev väckt, fick en del smällar då han var uppkäftig, männen sköt en del skott med pistol för att skrämma och så togs Mattson ut på havet för att som man sa dränkas. Han fick så underteckna ett papper där han lovade att inte mer arbeta för pressen. Den man ville ha var Max Haneman.

På lördag e.m. kom vi ut ett antal medlemmar, Tschappén, Haneman, Kalle Nyström m.fl. Vi kom glada, det var just denna sommar vi skulle fira Estholmens 10-årsjubileum. Det blev svårt att få stämningen i gång. Nog för att vi drack och försökte. På en närbelägen holme låg tydligen banditerna, pistolskott lossades och jag hörde någon ropa "nu blir dom nog rädda där på holmen". På söndag afton kom vi in och gick väl de flesta till Hbl, där historien väckte uppståndelse. Max Haneman och några andra stannade kvar och landshövdingen Bruno Jalander skickade två poliser med en båt dit för att vakta. "Herrat jatkavat harjoituksia vaan", sa poliserna som inte brydde sig om att tydligen brott mot förbudslagen förekom. Myndigheterna var påfallande ointresserade för att få fast missdådsmännen. En ung polisman i Grankulla var dock energisk och trots sand i hjulen från många håll, lyckades man få fast upphovsmannen och ledaren, f.d. marinlöjtnanten Esra Immanuel Terä, avskedad från marinen för fylleri mm, men som fått någon anställning vid skyddskårsmarinen. Han dömdes till slut till en tids fängelse villkorligt och kom nog aldrig att sitta av den domen. Nästa år såg jag att han ställt till skandal vid Seitsskär, tror jag, med fylleri skottlossning mm och han blev sedan avskedad också från marinen. Under vinterkriget var han befälhavare på någon mindre båt och blev torpederad av ryssarna och fick alltså en hjältes död. Men myndigheternas, många både domares och ämbetsmäns nit för rättvisan fick man en beklämmande uppfattning om.

Max Haneman flyttade så över till min lilla dubblett i Brunns-parken och vistades där några dagar tills han reste till Tyskland. Dr Henrik Ramsay ordnade fri eller billig resa med FÅAs båtar. Antingen på dit- eller hemresan träffade jag fru Tyra och Max i Reval och vi hade glada "harjoituksia" där och för hem tillsammans. Jag har ett par glada foton i ett album i Stockholm från den resan, liksom jag förstås har massor av goda foton från olika tillfällen på Estholmen.

Max fortsatte att vara Estholmen trogen och särskilt minns jag en sommarmiddag då han där höll ett tal till skuggorna, de bortgångna kamraterna - så rörande att en närvarande dam, fröken Dolly Gröhn föll i gråt.

Ragnar Björk har jag visst nämnt. Han var skald och österbottning. Ingendera av dessa egenskaper försummade han att betona. Han torde ha varit farmaceut men också red för Kaskö Tidning. En eller annan diktsamling hade han också bakom sig, en torde jag ha i Stockholm. Björchen påstod ofta att han var uppfinnaren av ordet "rågblond". Kanske. Han var en hygglig själ, men efter energisk förtäring kunde hans fylla ta sig lite patologiska former. Min hustru och jag var ute på Estholmen 1933 - det var sista året med fru Niklander som kökschef, maten var usel, ärtsoppan så salt att den var oätbar mm. Och Björchen full eller överfull mest hela tiden och vi fick inte vara i fred en sekund. Till slut for vi över till Pentala och satt där medan Björchen vandrade fram och tillbaka på Estholmens strand och talade och gestikulerade. Vi måste sedan fara därifrån, vi stod inte ut. Den hösten gick jag in med en skrivelse till Publicistförbundets styrelse och föreslog ny kosthållerska - "en nykter, ordentlig och i matlagning kunnig". Tschappen var lite ledsen, han hade tänkt att Niklanders skulle vara kvar tills Erik blev student.

Någon gång på sommaren var det stora idrottstävlingar på ön. Det fanns olika pokaler, de flesta donerade av Haneman. Där var roddpokalen, för rodd Estholmen runt, där var Marathonpokalen för löpning ön runt, som jag för övrigt förvärvade sista gången. Jag minns inte vilket år det var men det beslöts att hädanefter skulle inga tävlingar förekomma. Vinnarna skulle få behålla pokalerna. Ännu för två år sedan fanns marathonpokalen kvar på Estholmen och jag kunde tömma den ett par gånger. Sedan fanns det skyttepokal, Cannes pokalen (i vilka idrotter??), gäddpokalen och så de goda gärningarnas pokal som Haneman självklart drack ur. Hans Majestät hade också sin pokal.

Kalle Nyström var en gammal genomsympatisk och vänlig själ. Gammal revymakare av samma stil som Emil Norlander hade han inte svårt att skriva halsbrytande rim och verser. Han sjöng sina gamla eller nya kupletter, hade sin gitarr där och var älskad och omtyckt av alla. Till min svensexa 1931 skrev han på vers en rolig lång sak - tyvärr var jag så pass berörd att jag glömde pappret på restaurangen (MMs klubblokal) och det gick inte att återfå. När sedan

Kalle Nysch dog var estholmsherrarna talrikt där och sedan prästen sagt de trista orden "från jord är du kommen osv" steg Björk fram och lade ned estholmskamraternas krans och började "av ljus är du kommen, ljus skall du åter bliva". Kalle Nyström var allas vän och hade ingen fiende. Han var bokhållare i målerifirman Vuorio.

Almar Fabritius med fru Tora var ofta på holmen. Gammal journalist, stenograf, jägarkapten från frihetskriget mm var han en mycket intressant bekantskap. Hans fru var född i Dalarna och jag tror Almar hade funnit henne på Skansen. Fabben hade också oerhört mycket att berätta från förflutna dar, inte minst från motståndsrörelsen mot ryssarna och jägarrörelsen.

Då och då hade holmen besök av Gunnar Johansson. Han hade skaffat sig en motorbåt, en säregen sak med välvt fördäck, svårt att gå på och båten var driven med en gammal bilmotor, osäker och bensindrickande. Så beslöt vi några äventyrslystna gossar en höst att fara till Estholmen för att jaga allfågel. Det var Nyberg, klichémakare, Hugo Sundström (tror jag) fotografen, Gunnar Johansson, Woldemar Sundman och jag. Vi for med Gunnar Johanssons båt väl försedda med byssor, patroner, mat och dryck. Kallt var det därute men vi eldade i kakelugnen, sökte upp alla ljus- och stumpar och tände. Det blev både ljust och varmt. Stämningen blev hög och Gunnar Johansson gick då och då ut och smällde några skott. Tills sjöpolisen kom och undrade vad som pågick. Så skulle vi fara till Herrö och hälsa på en fiskare, skaffa än mer sprit och så skulle vi fara hem igen. Gunnar tog min långa ulster, föll överbord och höll på att drunkna, vi lät honom lite rått ligga tills han ropade på hjälp. Tung var han och våt och tung var min ulster. Men vi fick upp honom fastän han klapprade med tänderna. Hem igen, sökte upp gamla smutsiga kläder på Estholmen och med tefritschare (för okunnig ungdom kan nämnas att man slog starkt te plus kanske halva glaset 96% sprit och fick en värmande blandning. Dagen efter var vi ute i havsbandet och lyckades skjuta rätt mycket allor. Inte precis den bästa fågel att äta men nåja ... Kalle Nyström skrev en liten rimmad skildring av denna färd - den finns i en samling av Kalles dikter, revykupletter mm. Med inledning av Jumbo.

Jumbo var rätt ofta också på Estholmen, tyst, stilla och försynt. I regel satt han med någon detektivroman eller liknande och läste och höll käft. Senare när vi alla var församlade brukade Jumbo komma med och ibland kom han med små roliga glimtar ur sitt livs händelser.

Jag nämnde Ole Finell. Det var en egentligen rätt olycklig figur, hans bröder var affärsmän och väl placerade men Ole hade fått för sig att han var en skrivande man, en skald, en teater- och biospecialist mm. Med säkert aktningsvärd energi lyckades han ge ut och klara en egen tidskrift FAMA - hur många år den kom vet jag inte. Vänner gav väl en slant då och då men säkert hade han svårt att klara sin ekonomi. Han blev tyvärr lite av en hackkyckling också där ute på Estholmen. Han hade hört en japansk teatergrupp spela något gammalt japanskt stycke och det ville han gärna imitera Och plågade oss med sina försök. Flera gånger satte någon igång radion bara för att tysta "flanell" som han kallades. Jag minns när von Koskull och jag satte in en giftermålsannons i Hbl, där "flanell" var den rätt genomskinlige annonsören. Det kom många svar och Finell var mycket intresserad och fick många kontakter. Han hade senare en väninna som ägde en liten pappersaffär och jag tror att han fick henne genom vår annons. Senare måste han lägga ned sin Fama men fick i stället en tjänst hos Tilgmanns arkiv. Fyra diktsamlingar, mer eller mindre pekoral, kom han att ge ut - hur han fick pengar till dem vet jag inte. Själv har jag dem alla i Stockholm som minne av den gode Finell.

En intressant figur började förekomma efter vinterkriget på Estholmen. Det var Vilhelm Bork, en dansk affärsman som kommit några år tidigare och hade en del agenturer, bl.a. oljor mm. Hans affärer gick nog inte så bra. Så kom hösten 1939 och Vilhelm Bork blev oerhört entusiastisk för Finlands sak. Han hade i tiden bott många år i Ostindien. Jag tror att han hade goda kontakter i Tyskland och hans hustru var tyska och levde där under krigsåren. Bork förekom mest på Handelsgillet och pratade politik och finlandsvänlighet. Gunnar Strandell och jag var ofta tillsammans med honom. Borks stora fluga var att tre herrar fanns som skulle kunna ordna upp

världens affärer och få slut på kriget - Mannerheim, Churchill och Herman Göring. Med Göring hade han det bandet att hans syster visst konfirmerats samtidigt med Göring eller hans något syskon, tyvärr minns jag inte så noga. Han började bombardera de tre store männen med förslag och bad att få träffa dem och slutligen sammanföra dem. Vi skrattade åt hans försök men så en dag fick han faktiskt napp. Göring telegraferade att Bork var välkommen till Karinhall en bestämd dag.

Borks skildring var kostlig. Han brukade alltid ha en cigarr i munnen - den tog han bort - men i handen hade han som alltid en liten miniatyrkappsäck med fler cigarrer, tändstickor, sax, kniv, näsdukar och allsköns toalettgrejor. När han gemytligt leende kom in skrek Göring: Wer sind sie eigentlich? Samtalet blev dock ganska lugnt och Göring försäkrade att han och tyskarna var villiga till en anständig fred, men Churchill och engelsmännen ville inte. Så fred lyckades inte Bork att åstadkomma, men han fortsatte under åren att sända Göring brev och telegram. Strandell och jag tog en kontakt med en officer som hade mycket att göra med ordnar och medaljer och si - Vilhelm Bork fick frihetskorset av tredje klass, dock utan svärd. Och en fin sak till att ha i den lilla kappsäcken, han tog då och då upp korset och sa "ja, det är ändå något att ha". Hans affärer blev allt sämre. Jag minns hans 50 årsdag - åtskilliga högre militärer var med, två generaler minst. Men något år senare dog han helt plötsligt och vi flera av hans estholmsvänner var med på begravningen. Han förekom rätt ofta på foton som Gunnar Strandell tog.

Gunnar blev allt mer estholmsbiten och mer eller mindre en Tschappens efterträdare. Bara med den skillnad att Nikolaj Tschaplin bara någon gång hade sin kungliga mätress där och då spelade rätt oengagerad - Gunnar Strandell däremot hade ett rätt växlande harem av damer med sig. Själv hade jag medan min hustru levde ofta haft henne med, sedan blev det min lilla 1934 födda dotter och åren före kriget hade jag en liten motorbåt ms Chap som mitt åk. Ca 5 knop med petroleum! Men när jag tittar i Estholmens gästbok känner jag dock igen en hel del damer - de var mej nog så kära då men nu efter alla år är de flesta rätt skrupna - andra finns inte mer. Också många inte journalister figurerar i gästboken, en del var också mina vänner, men de flesta var nog Strandells gäster.

Och finnar var många - kriget hade kommit språkstriden att mildras eller försvinna. Vi hade på Estholmen ofta haft den rödgula korsflaggan, efter vinterkriget tror jag inte den mera förekom.

Mina estholmsmemoarer börjar nu att komma till slutet men jag upptäcker att en trogen estholmare har jag ännu inte tagit med. Det var Woldemar Sundman, arbetande på Finska Notisbyrån. Han hade i unga år varit kejsrerlig gardist, som ung frivillig tillhört Lifgardets tredje finska skarpskyttebataljon, något som han ofta berättade om. Om bara bandspelare då hade funnits! Sedan var han med som frivillig i Estland och blev leidnandi. Han var spänstig och mager, prima simmare. Hans specialitet var i alla år kejsarhoppet, på huvud med korsslagarna armar - höjden vet jag inte. Det berättades att en vinter hade man på König kommit att tala om årets kejsarhopp men Woldemar måste erkänna att han inte gjort något. Man beställde några droskor och for till Brunnsparken där Woldemar i mörka vinternatten hoppade och kom ned bland isstycken och plankor, men klarade sig. "Mutta kyll se on raaka mies" sa en polis som råkat komma dit och fått se uppvisningen. Woldemar levde länge, två gånger hann han tillsammans med fru Anni, skådespelerska vid Svenska Teatern att besöka mej i Grekland. Nu är han också borta. Av Estholmens ridderskap och adel finns väl ingen kvar. Cederberg - Sippen - österbottning och stilist på Suomi försäkringsbolag är också borta. Henrik Viden, Ragnar Ölander, Rafael Colliander, Egidius Ginström, fruarna Tandefelt och Schauuman, Aage Fischer, B. Schur - alla är de borta. Vicke Pettersson fanns någon gång i gästboken - han tycks leva och fortsätta med sina värdefulla artiklar om gamla Helsingfors som försvinner. Men sedan har det ju kommit nya män, och Estholmen har haft sin starka dragningskraft kvar. Men ekonomiska svårigheter hotar - måtte medlemmarna av Publicistförbundet inse vilken underbar pärla holmen dock är. Leve Estholmen.

Skrivet under några vemodiga timmar i Helsingfors den 27 aug. 1973. I år kom jag inte till Estholmen, men jag hoppas att en annan sommar åter få besöka holmen. Till dess får jag nöja mej med Grekland och dess öar. Vilket också går an.

Sven Rabe

Sven Rabe, teologie doktor h.c. i det landet USA (pris 20 dollar kontant) hadzi i Grekland ty jag har flera gånger varit i Ierosolyma och har badat i den floden Iordanen. Nu boendes Odos Astydamantos 36, Athen 516. i det landet "Dimokrateia tis Ellados" den grekiska republiken.